

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

Lietuvos moterų
lobistinė organizacija

Priemonės moterų neapmokamo priežiūros darbo krūvio mažinimui

= > KIENO PAREIGA?

Nemokamas priežiūros darbas: Kieno pareiga?

Projektą finansuoja

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Projektą koordinuoja Lietuvos moterų lobistinė organizacija

www.lmlo.lt/kieno-pareiga

I tikslas.

Tobulinti teisinės nuostatas, siekiant sudaryti palankesnes sąlygas turintiems priežiūros įsipareigojimų

1.1. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2019/1158 dėl tėvų ir prižiūrinčiųjų asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros nuostatas, susijusias su garantijomis prižiūrintiems asmenims, **perkelti palankiau, nei direktyvoje nustatyti minimalūs reikalavimai**, atsižvelgiant į tai, kad Direktyvos 6 straipsnis suteikia valstybėms narėms plačią laisvę pačioms nuspręsti, kokius papildomus prižiūrinčiojo asmens atostogų taikymo srities elementus ir sąlygas nustatyti pagal nacionalinę teisę ar praktiką:

1.1.1. Prižiūrinčiojo asmens ir prižiūrinčiojo asmens atostogų apibrėžimus perkelti į nacionalinę teisę tokiu būdu, kad galimybė gauti priežiūros atostogas nebūtų apribojama tik penkiomis darbo dienomis bei gyvenimu tame pat namų ūkyje.

1.1.2. Direktyvos 8 straipsnį dėl apmokėjimo arba pašalpos perkelti į nacionalinę teisę tokiu būdu, kad teisę į apmokėjimą arba pašalpą būtų suteikta ne tik besinaudojantiems tėvystės atostogomis, bet ir, tomis pat sąlygomis ir ta pačia apimtimi, besinaudojantiems prižiūrinčio asmens atostogomis. (Žr. Direktyvos preambulos 32 punktą „nors valstybės narės gali pačios nuspręsti, ar apmokėti ar skirti pašalpą už prižiūrinčiojo asmens atostogas, jos yra skatinamos nustatyti tokį apmokėjimą ar pašalpą, kad būtų užtikrintas veiksmingas prižiūrinčiųjų asmenų, visų pirma vyrų, naudojimasis teise“).

Pagrindimas. Direktyvos 2019/1158 dėl tėvų ir prižiūrinčiųjų asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros preambulos 27 punktas nurodo: „...Numatoma, kad dėl visuomenės senėjimo ir su juo susijusio didėjančio su amžiumi susijusių sutrikimų paplitimo priežiūros poreikiai nuolat auga. Valstybės narės, formuodamos savo priežiūros politiką, taip pat ir prižiūrinčiojo asmens atostogų klausimu, turėtų atsižvelgti į augančius priežiūros poreikius. Valstybės narės raginamos suteikti teisę į prižiūrinčiojo asmens atostogas ir kitiems giminaičiams, pavyzdžiui, seneliams ir broliams bei seserims“. Be to, Direktyvos preambulos 10 punkte teigiama „...Nustatyta, kad sergančio ar priklausomo giminaičio turėjimas taip pat daro neigiamą poveikį moterų užimtumui, ir dėl to kai kurios moterys visiškai pasitraukia iš darbo rinkos.“

II tikslas.

Skatinti tolygų neapmokamo priežiūros darbo pasiskirstymą tarp moterų ir vyrų, siekti didesnio vyrų įsitraukimo

2.1. Inicijuoti tęstines, tikslines, taikliai orientuoto turinio visuomenės švietimo ir informavimo kampanijas, skirtas skatinti tolygų neapmokamo priežiūros darbo namuose pasiskirstymą, ir sistemškai jas įgyvendinti bendradarbiaujant su nevyriausybinėmis organizacijomis, žiniasklaida, pasitelkiant socialinius tinklus ir kt.

2.2. Viešinti gerosios praktikos pavyzdžius, pasitelkiant vyrus, dirbančius slaugos, socialinių paslaugų ir vaikų priežiūros srityse.

Pagrindimas. Vaikų, senyvo amžiaus asmenų, sergančiųjų ir asmenų su negalia priežiūros, globos, slaugos, rūpybos darbai tradiciškai laikomi „moteriškais“ darbais, taigi, gula ant moterų pečių, kaip rodo įvairių tyrimų ir studijų duomenys ir akivaizdžiai matoma praktiniame gyvenime. Ši problema kyla dėl tradicinio požiūrio į moterų ir vyrų vaidmenis. Taikliai orientuotos iniciatyvos vyrų įsitraukimo į vaikų priežiūrą, tėvystės skatinimo linkme pasiteisino ir jau matomi rezultatai - nieko nebestebina vyras su vežimėliu ar kūdikiu ant rankų ir pan. Tai tampa įdomu, madinga, patrauklu.

Tačiau skaitlingose studijose ir tyrimuose (įskaitant Europos lyčių lygybės instituto, Europos ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (OECD), kitų tarptautinių organizacijų, Lietuvos mokslininkų) pripažįstama, kad vyrų įsitraukimas į slaugos, socialinių paslaugų sektorius vis dar lieka dideliu spręstinu iššūkiu. Siūlomos tęstinės, ilgalaikės, tikslinės, taikliai orientuoto turinio visuomenės švietimo ir informavimo kampanijos prisidėtų prie moterų, vyrų, visuomenės požiūrio keitimo į aptartą problemą ir jos sprendimo, formuotų visuomenės nuomonę, kad visus darbus sėkmingai gali atlikti ir moterys, ir vyrai.

Geroji praktika. Austrijoje gerus rezultatus pademonstravo visuomenės informavimo kampanija „*Keturios sienos, keturios rankos*“. Ši iniciatyva kilo įvertinus neapmokamo darbo namuose tyrimo ir laiko panaudojimo tyrimo duomenis, kurie parodė, kad net dabar, 21 amžiuje, moterys vis dar atlieka net du trečdalius neapmokamų namų ūkių darbų, taigi, atitinkamai turi mažiau laiko visuomeniniam gyvenimui, poilsiui ar net mokamam darbui. Tačiau ši problema nematoma, apie ją nešnekama. Kampanijos iniciatorių nuomone, netolygus neapmokamų darbų pasiskirstymas nėra vien privatus reikalas, tai ir visuomenės reikalas, o kampanija - yra puikus įrankis, skirtas keisti visuomenės požiūrį į moterų ir vyrų vaidmenis šeimoje.

III tikslas.

Mažinti darbo rinkos segregaciją pagal lytį, ypač skatinant vyrų pritraukimą į labiausiai feminizuotus sektorius: sveikatos priežiūros, socialinio darbo, švietimo

3.1. Parengti, patvirtinti ir nuosekliai įgyvendinti moksleivių, jaunimo karjeros konsultanto-specialisto standartą, kuriame būtų integruotos lyčių lygybės nuostatos, sudarančios pagrindą lyčių stereotipų nulemtų profesinių pasirinkimų prevencijai.

3.2. Pasitelkiant nevyriausybinės organizacijas, lyčių lygybės ekspertus, organizuoti tikslines informavimo kampanijas jaunimui, kurios ne tik toliau skatintų merginų netradicinius pasirinkimus, bet ir formuotų analogiškai teigiamą požiūrį į vaikinų netipinius lyčiai karjeros pasirinkimus.

3.3. Sistemingai ir kokybiškai tobulinti švietimo srities darbuotojų, karjeros konsultantų, užimtumo tarnybų konsultantų, žiniasklaidos atstovų, žurnalistų gebėjimus lyčių lygybės srityje, įskaitant gebėjimus atpažinti ir vertinti egzistuojančius lyčių stereotipus ir juos eliminuoti iš teikiamų konsultacijų, iš žiniasklaidos turinio, taip pat reklamos. Tam tikslui pasitelkti suaugusiųjų neformaliojo švietimo teikiamas galimybes, lyčių lygybės ekspertus, moterų nevyriausybinės organizacijas. Užtikrinti nuolatinę, į praktinį taikymą orientuotą metodinę pagalbą šiuo klausimu ir į praktinį taikymą orientuotą mokymų turinį.

3.4. Periodiškai atlikti mokymo programų, vadovėlių, kitos mokymo medžiagos turinio stebėseną ir vertinimą pasitelkiant lyčių lygybės ekspertus, prireikus inicijuoti reikiamus pakeitimus, užtikrinančius lyčių stereotipų eliminavimą, taip užkertant kelią jų įtakai renkantis profesijas, specialybes, studijas, darbus.

3.5. Remiantis Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 10 straipsnio 6 punktu, Švietimo įstatyme įteisinti laikinųjų specialiųjų priemonių taikymo galimybę. Laikinių specialiųjų priemonių taikymas suteiktų prioritetą vyrams, priimant studijuoti į labiausiai „moteriškas“ specialybes ir profesijas. Daugiau vyrų pritraukti į labiausiai feminizuotus sektorius: sveikatos priežiūros, socialinio darbo, švietimo ir pan. padėtų ir atlyginimų šiuose sektoriuose kėlimas, ir profesijų, specialybių prestižo didinimas, ir lygybės planavimo darbovietėse efektyvus įgyvendinimas.

3.6. Bendradarbiaujant su Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, universitetais, kolegijomis, profesinio rengimo mokyklomis, lyčių lygybės ekspertais parengti ir įtraukti į aukštųjų ir profesinių mokyklų rengiamų specialybių ir profesijų pristatymų turinį aiškią žinutę, paremtą tyrimais grįstais įrodymais ir absolventų sėkmės istorijomis, kad mokytis, studijuoti, o vėliau sėkmingai dirbti pagal įgytą specialybę, laikoma „tradiciškai moteriška“ ar „tradiciškai vyriška“, gali ir merginos, ir vaikinai.

3.7. Aktyviai kviesti į mokyklas asmenis (pvz., mokinių tėvus, gimines, alumnus), galinčius tinkamai pristatyti savo darbą, ypač nebūdingose atitinkamai lyčiai srityse, pvz.,

vyrus - mokytojus, socialinius darbuotojus, notarus, kirpėjus, floristus ir pan., moteris - lakūnes, fizikes, policininkes, statybininkes, informacinių technologijų specialistes ir pan.

Pagrindimas. EIGE Lyčių lygybės indekso duomenimis, segregacija pagal lytį su globa, rūpyba, priežiūra susijusiose sektoriuose keičiasi nežymiai: šie sektoriai stabiliai išlieka „moteriški“. Tai akivaizdu ir praktiniame gyvenime. Socialinės darbuotojos, slaugytojos, vaikų darželių auklėtojos, mokytojų padėjėjos ir panašiai - moterys. Pozityvūs pokyčiai, nors ir nedideli, pastebimi tik vaikų priežiūros srityje. Šis darbo rinkoje susiklostęs modelis asocijuojasi ir su neapmokamo priežiūros darbo namuose pasiskirstymu tarp moterų ir vyrų: pagyvenusių, sergančių, neįgaliųjų slaugos, globos krūvis gula ant moterų pečių. Segregacijos pagal lytį mažinimas darbo rinkoje, ypač minėtuose sektoriuose turėtų teigiamą poveikį ir darbų pasiskirstymui namuose: mažėtų stereotipų, kad aptariamus darbus gali ir turi atlikti tik moterys.

IV tikslas.

Gerinti viešųjų paslaugų, ypač socialinių, priežiūros ir slaugos paslaugų namuose, žinomumą, pasiekiamumą, prieinamumą, lankstumą ir kokybę ne tik miestuose, bet ir kaimuose, ypač vieniems gyvenantiems asmenims

4.1. Sukurti pagalbos reikalingų asmenų registrą (senyvo amžiaus, ypač vienišų, neįgaliųjų, tėvų, auginančių mažamečius vaikus, neįgalius vaikus), prisilaikant visų duomenų apsaugos reikalavimų. Toks registras ne tik padėtų savivaldybėms planuoti vaikų priežiūros paslaugų, socialinių paslaugų, slaugos paslaugų poreikį, bet ir padėtų lanksčiau ir operatyviau teikti reikiamą pagalbą.

4.2. Neretai senyvo amžiaus, turintys negalią, ypač vieni gyvenantys asmenys nežino, kokia pagalba gali pasinaudoti ir kaip ją gauti ir/arba neturi galimybių/jėgų/energijos siekti jų suteikimo. Tyrimai rodo, kad gauti priklausančias paslaugas reikia įdėti daug pastangų ir ilgai užtrunka. Pasinaudojant kitų šalių praktika teikiamos paslaugos pagalbos reikalingam senyvo amžiaus ar neįgaliam asmeniui turi būti pasiūlytos ir jam būtų padedama jas pasirinkti pagal iš anksto parengtą sąrašą

4.3. Įvairias paslaugas teikia skirtingos institucijos. Senyvo amžiaus, vienišiams asmenims, ypač gyvenantiems kaimo vietovėse, sudėtinga orientuotis, kur koku klausimu kreiptis. Be to, nemaža dalis įvairių paslaugų teikiama internetu, o pagyvenę asmenys, sunkiau įvaldę modernias informacines technologijas, ne visada turi reikiamą įrangą ar pakankamai lėšų reikiamiems interneto planams. Tokiais atvejais pagalbą galėtų suteikti atvejo vadybininkas/koordinadorius. Lietuvoje atvejo koordinatoriaus/vadybininko pagalba jau numatyta vykdomoje negalios reformoje. “Pagalbos koordinavimo tikslas - negalios vertinimo

proceso metu išsiaiškinti, kokios pagalbos žmogui reikia, kad jis galėtų dalyvauti visose gyvenimo srityse, ir apie reikiamų paslaugų ir pagalbos poreikį informuoti atitinkamas institucijas. Kitaip tariant, ne žmogus turi ieškoti pagalbos, o reikiama pagalba turi susirasti žmogų. <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialine-integracija/negalios-reforma-ir-asmenu-su-negalia-itrauktis/pagalbos-koordinavimas/>. Analogiška sistema turėtų būti išplėsta ir senyvo amžiaus asmenims, kurie neretai turi ir visa eilę lėtinių ligų, bet nebūtinai identifikuotą negalios lygį.

4.4. Pasinaudojant sukaupta patirtimi ir praktika identifikuoti asmenims reikalingų **būtinųjų paslaugų paketą** (maisto gamyba, namų tvarkymas, rūbų tvarkymas ir pan.) ir **specialiųjų paslaugų paketą** priklausomai nuo asmens individualių poreikių, susirgimo specifikos ir pan. Toks instrumentas padėtų pagalbos reikalingam asmeniui pasirinkti reikiamas paslaugas, o paslaugas siūlančiai organizacijai padėtų tikslingai patarti, kurias paslaugas rinktis. Be to, atsižvelgiant į kitų šalių gerosios praktikos pavyzdžius, senyvo amžiaus, asmenims su negalia lengvatinėmis, jiems prieinamomis kainomis galėtų būti teikiami visada aktualūs smulkūs namų ūkio darbai (pvz., sutvarkyti jungiklį, pakeisti varvantį čiaupą, nušienauti veją, nuvalyti sniegą/ledą, nuravėti gėlyną ir pan.).

4.5. Tyrimų duomenimis, informacijos prieinamumo iššūkis aktualus ir mažesniuose miesteliuose. Reikalingas paprastesnis ir aiškesnis informacijos apie paslaugas prieinamumas, užtikrinantis, kad informacija apie reikiamas / esamas paslaugas būtų lengvai randama, būtų aiškūs informacijos šaltiniai ir kanalai, padedantys rasti reikiamą aktualią informaciją. Šiam iššūkiui spręsti turėtų būti sukurta funkcionali, lengvai prieinama ir panaudojama informacijos apie priklausančias ir teikiamas paslaugas bei kaip jomis pasinaudoti sistema nacionaliniu ir savivaldybių lygmenimis, kurioje būtų aiškiai suprantama kalba pateikiama konkreti informacija, kokia pagalba gali pasinaudoti senyvo amžiaus, asmenys su negalia, juos prižiūrintys asmenys, vaikus auginantys asmenys ir vaikus su negalia auginantys asmenys ir t.t. bei kur šios pagalbos kreiptis. Tokiu būdu būtų sprendžiama tyrimuose pabrėžiama informacijos stokos, pasiekiamumo ir suprantamumo problema. Tokios tinkamai parengtos informacijos gerosios praktikos pavyzdys, kuriuo galėtų pasekti ir kitos institucijos, o ypač savivaldybės, yra Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos parengta informacija: <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialine-parama-kas-man-priklauso/slaugau-seimos-nari/#Socialin%C4%97spaslaugos>

4.6. Vyresnio amžiaus, vienišiams, asmenims su negalia, ypač gyvenantiems kaimiškuose regionuose, ne visada paprasta pasinaudoti informacinėmis technologijomis ir gauti lengvai suprantamą informaciją kokią pagalbą jiems turi/gali suteikti savivaldybės ir kaip tą pagalbą gauti. Tai patvirtina ir Lygių galimybių tarnybos atliktas tyrimas. Todėl, pasinaudojant kitų šalių gerosios praktikos pavyzdžiu, savivaldybės turėtų parengti ir kiekvienam senjorui ar asmeniui su negalia įteikti atmintinę su aktualiausia informacija, kur kreiptis pagalbos ir kokia pagalba galima.

4.7. Siekiant skatinti senjorus, asmenis su negalia naudotis paslaugomis užuot visus rūpesčius pavedant kitiems šeimos nariams, daugiausiai moterims, būtina tobulinti teikiamų paslaugų kokybę. Tam galėtų būti parengtas socialinių darbuotojų, jų asistentų, gydytojų, slaugytojų, jų padėjėjų ir kitų paslaugas teikiančių asmenų komunikavimo su paslaugų gavėjas algoritmas, kuriame dominuotų pagarba klientui, noras padėti ir kiti pozityvumo ir geranoriškumo aspektai. Tokio algoritmo taikymas prisidėtų prie pasitikėjimo didinimo ir pasitenkinimo gaunama pagalba ir skatintų naudotis paslaugomis. Tokie algoritmai plačiai ir efektyviai taikomi komercinėse struktūrose, parduodančiose prekes ir paslaugas. Be to, teikiamos paslaugos turi būti lanksčiai pritaikytos prie asmens poreikių. Tyrimų duomenimis šiuo metu praktikoje dažniausiai prižiūrimas asmuo turi prisitaikyti prie paslaugų teikėjo.

4.8. Vyresnio amžiaus, ypač vieni gyvenantys asmenys, asmenys su negalia, ypač nesinaudojantys informacinėmis technologijomis, socialiniais tinklais neretai jaučia atskirtį, bendravimo stoką, išgyvena vienišumo jausmą. Kokybiški pašnekesiai nemokamomis psichologinės pagalbos telefonu linijomis svariai prisidėtų prie šio iššūkio sprendimo. Kruopščiai suplanuoti ir organizuoti (pvz., kaip senjorui atvykti į renginio vietą, ar pakankamas kiekis suolelių pavėsyje, ne saulėkaitoje, ar kultūrinio, pramoginio pobūdžio renginiai senjorams irgi prisidėtų prie įtraukties didinimo tuo atveju, jei senjorai būtų informuoti ir pakviesti į juos senjorams prieinamu būdu.

4.9. Dienos užimtumo centrų veiklos turėtų būti prieinamos ir patrauklios ne tik asmenims su negalia, bet ir vyresniems asmenims, įskaitant nuvežimą į šiuos centrus ir grįžimą. Užimtumas prisidėtų prie socialinės įtraukties didinimo, oraus senėjimo, ir asmens savijautos gerinimo.

4.10. Pagyvenusiems, senyvo amžiaus, neįgaliems asmenims, ypač gyvenantiems nuošalesnėse gyvenvietėse, miesteliuose, kaimuose, neretai neturintiems galimybių pasinaudoti nuosavu transportu itin aktuali įvairių paslaugų, kurios dažniausiai prieinamos tik rajonų centruose, pasiekiamumo problema. Šią problemą spręstų: viešasis transportas, pritaikytas prie paslaugas teikiančių įstaigų darbo laiko tokiu būdu, kad asmuo galėtų ne tik nuvykti į rajono centrą bet ir grįžti; pavežėjimo paslaugų plėtra, socialinis taksi prieinamomis kainomis.

4.11. Paslaugų, ypač sveikatos priežiūros paslaugų pasiekiamumas itin aktualus nuošalesnėse, mažesnių gyvenviečių gyventojams, ypač vyresnio amžiaus moterims. Iš dalies šią problemą sprendžia nuotolinių gydytojų konsultacijų galimybė, o taip pat pasinaudojant kitų ES šalių gerąja praktika įsteigta pavėžėjimo paslauga, Visgi, sveikatos priežiūros paslaugų pasiekiamumą realiai pagerintų ir priartintų prie paslaugų vartotojų vietiniai medicinos punktai mažesnėse gyvenvietėse. Be kita ko, tai sumažintų ne tik moterų, prižiūrinių senyvo amžiaus, sergančius, neįgalius šeimos narius neapmokamo darbo krūvį, bet ir eiles gydymo įstaigose, padidintų galimybes greičiau sulaukti medicininės pagalbos, sumažintų pavėžėjimo paslaugų poreikį, atitinkamai prisidėtų prie taršos mažinimo, prie

tvaraus vystymosi tikslų siekio ir, įvertinant faktorių visumą – būtų ne tik kokybiškesnės daugeliu aspektu, bet ir ekonomiškesnis sprendimas.

4.12. Dėmesio stoka asmeninėms priežiūros darbą atliekančių moterų situacijoms (fizinis pervargimas ir psichologinis išsekimas, specializuotų medicinos, teisės, lengvai prieinamos informacijos apie galimą pagalbą ir kaip ją gauti ir kt. žinių stoka, nepakankamas paslaugų prieinamumas ir kokybė) turėtų būti sprendžiama viešinant šią problemą, įvardijant moterų neapmokamo darbo sukuriamą vertę, kuriant prižiūrintiems asmenims skirtų aukštos kokybės, adekvačiai finansuojamų, prieinamų/įperkamų paslaugų paketą ir viešinant informaciją apie galimybes tuo pasinaudoti.

4.13. Kokybinių tyrimų duomenimis, moterys, turinčios šeimos įsipareigojimų – auginančios vaikus, prižiūrinčios sergančius, senyvo amžiaus ar negalią turinčius artimuosius teigia norinčios pasinaudoti namų ekonomų, socialinių darbuotojų-pagalbininkų paslaugomis. Tačiau šių paslaugų stokojama, ypač moterims, auginančioms vaikus. Tokio pobūdžio įperkamų paslaugų plėtra padėtų sumažinti moteriai tenkantį neapmokamo priežiūros darbo krūvį.

4.14. Moterims, prižiūrinčioms sunkiai sergančius, turinčius negalią, senyvo amžiaus artimuosius, neretai tenka ne tik kruopščiai planuoti laiką, prisitaikant prie prižiūrimo asmens poreikių, bet ir priimti sprendimą likti darbe ar ne. Tokio sprendimo priėmimui galėtų padėti išsamios gydytojų konsultacijos dėl prižiūrimo asmens sveikatos būklės ir gydytojų patirtimi bei žiniomis grįstos ligos eigos tolesnės prognozės.

4.15. Be to, tyrimo dalyviai minėjo susidūrę su neatsakingu, abejingu medicinos ar socialinės pagalbos institucijų požiūriu teikiant informaciją apie asmens su negalia ligą ar sprendžiant priežiūros ar kitus susijusius klausimus. Šią problemą padėtų spręsti ir empatiškos, aiškos, ne specialistui suprantamos komunikacijos mokymai atitinkamiems medicinos ir socialinės pagalbos specialistams ir teikiamų konsultacijų ar kitų paslaugų kokybės stebėsenai ir vertinimas.

4.16. Tyrimų duomenimis, asmens diagnozės ir poreikių nustatymo mechanizmas yra ganėtinai ilgas ir viena didžiausių problemų tampa tai, jog perėjus visą kelią, galutiniam variante prižiūrimo asmens poreikiai gali jau būti pakitę, situacija gali būti pablogėjusi, aktualios jau kitos paslaugos. Šią problemą išspręstų informacinių technologijų panaudojimas operatyvesniam diagnozės ir poreikių nustatymui, bendradarbiaujant atitinkamoms atsakingoms institucijoms.

Apibendrinimas.

Tyrimų duomenimis šeimoms, turinčioms priežiūros rūpesčių dėl artimųjų negalios, ligos ar senatvės, valstybės ir savivaldybių finansuojamų paslaugų stokojama. Tuo tarpu privačių teikėjų socialinės paslaugos nėra paplitę, visuomeninės ir bendruomeninės organizacijos nėra

kompetentingos teikti kokybiškas socialines paslaugas tokioms šeimoms. Namuose ar artimoje atliekamas priežiūros / globos / slaugos darbas nepakankamai (jei apskritai) finansiškai įvertinamas ir dažnai oficialiai neapskaitomas, nelaikomas tikru užimtumu, kuriam taikomos darbo teisės nuostatos. Šiai problemai spręsti galėtų būti taikomos tokios priemonės, kaip atnaujinta (gerovės) valstybės socialinė politika, integruojanti neapmokamą darbą į apmokamą; darbo rinkos politikos persvarstymas ir politinės diskusijos; darbdavių palaikymas darbuotojoms/-ams su vaikais ir globojamais ligotais, negalią turinčiais ar vyresniais asmenimis; namų ūkio įrangos modernizavimas specialius poreikius turinčioms šeimoms; didesnės pajamos vaikus auginantiems ir / arba priežiūrą atliekantiems asmenims; vyrų solidarumo dalintis neapmokamo darbo užduotimis skatinimas; kitas platesnis spektras lengvai prieinamų bei savalaikių paslaugų.